

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PAR. RZYM.-KAT. P.W. MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ

2. Czas powstania

XV/XVI w.

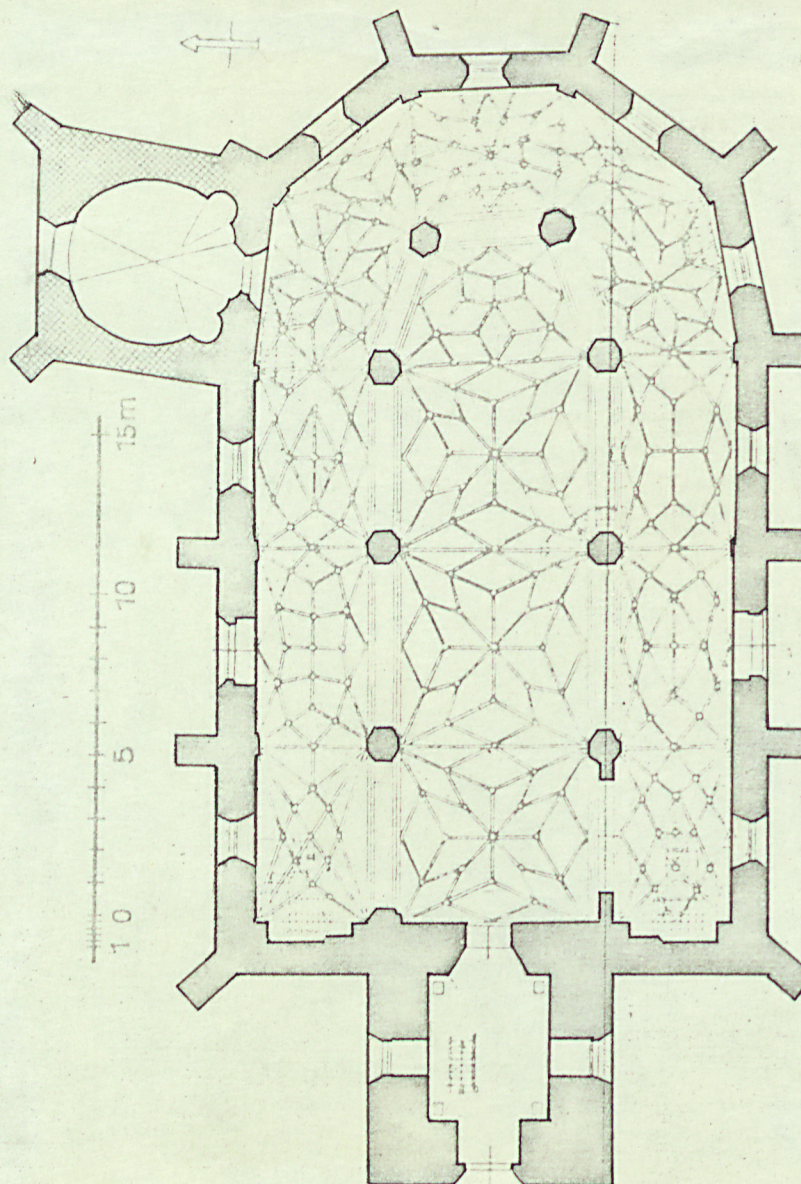
3. Miejscowość

SŁOŃSK

11. Zdjęcia. rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

43629

4. Adres Słońsk, p-ta 69-244
Słońsk, tel. 2
Plac Wolności 1
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo gorzowskie

gmina Słońsk

pow. SULECIN

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sonnenburg

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo zielonogórskie

powiat Kostrzyn

8. Właściciel i jego adres Kościół par. p.w.
Matki Boskiej Częstochowskiej
Słońsk, p-ta 69-244 Słońsk,
tel. 2, Plac Wolności 1

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr 220 data 27.03.1962

34/177-2 25.10.1976

Kościół wybudowano w latach 1475-1522 na miejscu wcześniejszej kaplicy wspomnianej w źródłach w 1460 r. a wzniesionej zapewne jeszcze przed 1400 r. Z kaplicy tej, do naszych czasów nic nie przetrwało. Pierwsza wzmianka o kościele obecnie istniejącym pochodzi z 1508 r. kiedy to biskup lubuski Dietrich dokonał poświęcenia świątyni. Budowę rozpoczęto z inicjatywy balliwa z konu joannitów - z siedzibą w Słońsku - Ryszarda von Schulenburg oraz Jerzego von Schlaberndorf, za którego czasów budowlę ukończono. Daty ukończenia budowy 1520-1522 umieszczono na zwornikach sklepiennych.

Po wprowadzeniu reformacji, w kościele zlikwidowano kolegium kapłańskie. W okresie wojny trzydziestoletniej Słońsk był palony dwukrotnie, w 1639 i 1652 r. Kościół nie ucierpiał zbyt wiele, ale w latach 1652-1679 przeprowadzono w nim remont polegający m.in. na otynkowaniu ścian wewnętrznych i zewnętrznych. Od tego też czasu zaczęto wyposażyć świątynię w nowe sprzęty. W latach 1694-1700 przebudowano zwieńczenie wieży, która w miejsce pierwotnego, stożkowego hełmu otrzymała hełm cebulasty z latarnią. W l. 1780-1790 przeprowadzono remont dachu wymieniając dachówki, natomiast w latach 1793-1799 przebudowano gruntownie zakrystię zwłaszcza we wnętrzu, gdzie założono sklepienia z lunetami. Prace finansował zakon joannitów. W 1814 r. spalił się dach kościoła oraz jego wieża. Dach odbudowano wkrótce potem obniżając jego kalenicę, natomiast wieżę wyburzono i na jej miejscu wzniesiono nową wg. projektu

Kościół usytuowany jest na środku rozległego placu zamykającego od północy zabudowę miejską a od wschodu graniczącego z dziedzińcem zamkowym. Orientowany. Położony niemal na osi fasady zamku, w którym przez stulecia znajdowała się siedziba joannickiego balliwatu. Kościół znajdując się poza terenem zabudowań i dziedzińca zamkowego oddzielonego od miasta kanałem, pełnił jakby rolę łącznika pomiędzy miastem i zamkiem. Pierwotnie, plac kościelny obudowany był z trzech stron budynkami mieszkalnymi - kamienicami oraz budynkami kościelnymi takimi jak plebania, organistówka czy szkoła przykościelna. Z kompleksu tego zachowała się plebania z końca XVIII w.

Kościół zbudowany z cegły o wymiarach 27 x 8 x 13 w układzie gotyckim, Wieża z cegły nowej, otynkowana. Ściany we wnętrzu pomalowane z naśladownictwem ceglanego lica. Filary i sklepienia pokryte polichromią. Wnętrze przykryte sklepieniem gwiaździstym i sieciowym. Wnętrze zakrystii sklepieniem lunetowym, w wieży stropy drewniane, polichromowane. Posadzka marmurowa. W wieży schody drewniane. Stolarkadrzwi dęskowa i płycinowa z XIX w. W oknach drewniane ramiaki wypełnione witrażami wzmocnionymi wiatrownicami. Więźba dachowa drewniana o konstrukcji płatwiowo-kleszczowej. Dach kryty dachówką karpiówką. Przypory zwieńczone cementowymi piramidkami.

Kościół założony na planie prostokąta o wymiarach 28,80 x 18,00 m zamkniętego od wsch. pięciobocznie z prostokątną w rzucie wieżą przy elewacji zachodniej i kwadratową w rzucie zakrystią przy elewacji północnej. W jej części wsch. Wnętrze trójnawowe, czteroprzęsłowe z obejściem od wschodu.

Bryła przysadzista, opięta przyporami, przykryta dachem dwuspadowym załamany trójbocznie nad częścią wschodnią. Nad nią góruje wysoka, czterokondygnacyjna wieża, zwieńczona sterczynami i przykryta dachem płaskim z żeliwną balustradą. Zakrystia przykryta dachem dwuspadowym z trójkątnym szczytem od str. północnej.

Elewacje korpusu rozwiązane w sposób ujednolicony. Pomiędzy rytmem bezuskokowych przypór widnieją ostrołukowe, smukłe okna i dwa portale w elewacji południowej i północnej. Portale o profilowanych nieprzerwanie ościeżach. Elewacje zakrystii gładkie, bezokienne za wyjątkiem okna w elewacji pn. Wieża czterokondygnacyjna, podzielona na kondygnacje przy pomocy podwójnych pasów gzymsów. W fasadzie zach. ostrołukowy portal a w elewacjach bocznych przyziemia po jednym ostrołukowym oknie. Drugą kondygnację dzielą liniearne belndy z ostrołukowymi oknami na osi. Identyczne podziały w trzeciej kondygnacji. Ostatnią najwyższą podzielono blendami i wysmukłymi oknami pośrodku elewacji. Nad oknami tarcze zegarowe. Naroża tej części wieży ujęte wielobocznymi sterczynami. Pomiędzy nimi żeliwna balustradka.

Wnętrze halowe, podzielone na trzy nawy i cztery przęsła z obejściem od wsch., przy pomocy czterech par gładkich, ośmiobocznych filarów wspierających sklepienie gwiaździste w nawie głównej i sieciowe w nawach bocznych i w obejściu. Na filarach o strefie kapitelowej w postaci fryzów, wspierają się sklepienia z żebrami zakończonymi konsolami. Ściany obwodowe gładkie z gładkimi pasami lizen na granicach przęseł. Na lizenach osadzone zakończenia

14. Kubatura

5.000 m³

15. Powierzchnia użytkowa

630 m²

16. Przeznaczenie pierwotne

obiekt sakralny

17. Użytkowanie obecne

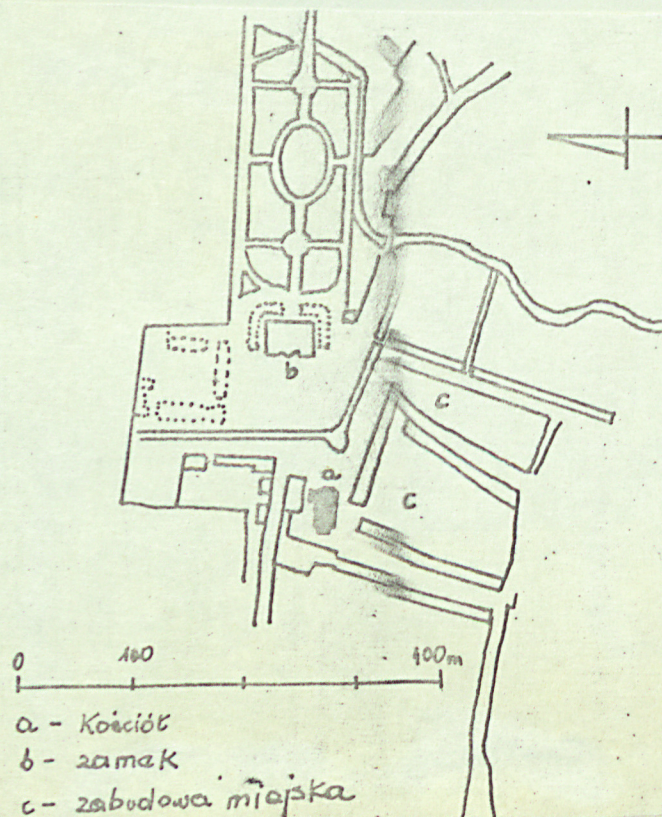
obiekt sakralny

19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Stan zachowania całego obiektu dobry.

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

W 1979 r. rozpoczęto remont kościoła. Zbito tynki zewnętrzne i wewnętrzne na ścianach, malując lico odtwarzające ceglany wątek. Na zewnątrz, i pozostawiono lico ceglane uzupełniając ubytki w murze i spoinach. W 1980 r. na nowo otynkowano wieżę, pozostawiając jej wystrój. Prace zainicjowane przez Woj. Konserwatora Zabytków w Gorzowie i proboszcza parafii - wykonywali parafianie na podstawie ustnych ustaleń.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

21. Ak'a archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Zbiory akt budowlanych z XIX w. w Staatsarchiu
Potsdam - sygn. nr 7331.
Riedel, Codex diplomaticus Brandenburgensis
cz. A. t. XIX. 1860 r.

22. Bibliografia

1. H. F. Kubach, Die Kunstdenkmäler des Kreis Oststernberg, Stuttgart 1960, s.209
2. C. Herrlich, Die Balley Brandenburg des Johannes-Ordens" 1904 r. /tam bibliografia/.
3. Z. Radacki, Zamek w Słońsku. Szczecin 1963 r. /maszynopis PKZ Szczecin/
4. K. Kalita-Skwirzyńska, Kościół w Słońsku, Szczecin 1981 r./maszynopis WKZ Gorzów/

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. Widok Słomska wg. Meriana z 1652 r. Reprod. z; Topografia Electoratus Brandenburgici.
2. Widok Słomska wg. Petzolda z 1710 r. Reprod. z; H. F. Kubach ..., op. cit.
3. Przekrój poprzeczny kościoła, wykonany przed 1945 r., wg. Kubacha ..., op. cit.
4. Widoki kościoła sprzed 1945 r. wg. Kubacha ... op. cit.
5. Widoki wnętrza kościoła sprzed 1945 r. wg. Kubacha ..., op. cit.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Kazimiera Kalita-Skwirzyńska, sierpień 1987 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Kazimiera Kalita-Skwirzyńska, sierpień 1987 r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia lotog Grzegorz Solecki, 1981 r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PP PKZ O/Szczecin

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Obiekt	2. Miejscowość	3. Zawartość wkładki
KOŚCIÓŁ par. rzym.-kat. p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej	Słońsk	c.d. p-ktu nr 12 oraz c.d. p-ktu nr 13

Punkt 12. Schinkla. W 1847 r. wyremontowano zniszczone przypory kościoła wieńcząc je cementowymi piramidkami. W 1925 r. kościół na nowo otynkowany i pomalowany, odtwarzając wg. zachowanych fragmentów polichromie na sklepieniach. W tym też czasie w oknach osadzono witraże z herbami rycerzy zakonnych. We wnętrzu podwyższono chór o dwa stopnie, odkrywając i zabezpieczając równocześnie resztki krypty. Uzupełniono wyposażenie o nową ambonę. Kościół nie zniszczony w czasie ostatniej wojny nie był też remontowany aż do 1979 r., kiedy to podjęto takie prace. Kościół gotycki.

Punkt 13. żeber. Okna osadzone prosto w murze, bez profilowań. W ścianie zach. nawy głównej szeroki ostrołukowy portal o profilowanych ościeżach. Wnętrze zakrystii jednoprzestrzenne. Wnętrza poszczególnych kondygnacji wieży również jednoprzestrzenne.

Wyposażenie kościoła bardzo bogate. Składa się nań rzeźba architektoniczna - około 200 zworników i wsporników z pocz. XVI w., polichromie roślinno-heraldyczne na filarach i sklepieniach - wykonane w 1925 r. wg. pierwotnych wzorów, roślinna polichromia stropu we wnętrzu wieży wykonana w 1925 r., płaskorzeźba przedstawiająca Chrystusa Zmartwychwstałego umieszczona we wnętrzu wieży oraz sprzęt ruchomy. Należą do niego: 1/ ołtarz główny /sprowadzony do Słońska z kaplicy w Berlinie/ manierystyczny wykonany z drewna, alabastru i marmuru, powstały w 2 poł. XVI w., 2/ ambona barokowa wykonana przez rzeźbiarza Kambly z Poczdamu w 1773 r. z czarno-szarego, śląskiego marmuru, 3/ organy neoklasycystyczne wykonane w 1845 r., 4/ trzy ołtarze neogotyckie z 2 poł. XIX w., 5/ stalle neogotyckie z 2 poł. XIX w., 6/ balaski z początku XX w., 7/ komplet ławek z pocz. XX w. oraz 8/ witraże wykonane w 1925 r.

43627

43630

43637

43640

43652

43638